

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Sprawozdanie Komisji Europejskiej dotyczące wdrażania odnowionego partnerstwa strategicznego z regionami najbardziej oddalonymi UE

(2021/C 37/10)

| | |
|---------------------------|---|
| Sprawozdawca: | Ángel Víctor TORRES PÉREZ (ES/PES), premier wspólnoty autonomicznej Wysp Kanaryjskich |
| Dokument źródłowy: | Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów I Europejskiego Banku Inwestycyjnego w sprawie wdrażania komunikatu Komisji „Silniejsze i odnowione partnerstwo strategiczne z regionami najbardziej oddalonymi UE” COM(2020) 104 final |

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Zwraca uwagę, że regiony najbardziej oddalone, składające się z ośmiu wysp i archipelagów na Karaibach, Oceanie Indyjskim, Oceanie Atlantyckim i odizolowanym terytorium regionu Amazonii, obejmują sześć francuskich terytoriów zamorskich (Gujany, Gwadelupy, Martyniki, Majotty, Reunion i Saint-Martin), dwa autonomiczne regiony portugalskie (Azory i Madera) oraz hiszpańską wspólnotę autonomiczną (Wyspy Kanaryjskie). Cechuje je szereg stałych ograniczeń wynikających z oddalenia, izolacji i niewielkiego rozmiaru, które stanowią utrudnienie dla ich rozwoju.
2. Z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie podjęte przez Unię Europejską (UE) wobec regionów najbardziej oddalonych. Znalazło ono wyraz w komunikacie Komisji „Silniejsze i odnowione partnerstwo strategiczne z regionami najbardziej oddalonymi UE” z dnia 24 października 2017 r. (zwanym dalej „komunikatem”) i zostało zatwierdzone w konkluzjach Rady do Spraw Ogólnych z kwietnia 2018 r., która wzywa Komisję do kontynuowania prac nad przyjęciem konkretnych środków dla regionów najbardziej oddalonych, zgodnie z art. 349 TFUE.
3. Z zadowoleniem przyjmuje sprawozdanie okresowe (zwane dalej „sprawozdaniem”), opublikowane w marcu 2020 r., w którym dokonano przeglądu postępów poczynionych we wdrażaniu komunikatu.
4. Ubolewa jednak, że sprawozdanie nie stanowi ani dogłębnej oceny strategii wobec tych regionów, ani okazji do uwzględnienia niektórych pominiętych środków polityki niezbędnych dla ich rozwoju, takich jak polityka spójności, a w szczególności filar socjalny UE.
5. Widzi potrzebę dostosowania tej strategii w świetle poważnych konsekwencji pandemii COVID-19. Ponieważ regiony te są w dużym stopniu zależne od turystyki i od łączności z innymi częściami świata, pandemia wywarła na nie większy wpływ. To oznacza, że prawdopodobnie ich odbudowa gospodarcza potrwa dłużej.
6. Podkreśla potrzebę wspierania sektora przemysłowego regionów najbardziej oddalonych w obecnej sytuacji oraz podstawową rolę odpowiednich europejskich ram pomocy państwa i instrumentów fiskalnych w celu pobudzenia konkurencyjności przedsiębiorstw i wsparcia tworzenia miejsc pracy w tych regionach.
7. Przypomina, że problemy społeczne zawsze należały do największych wyzwań regionów najbardziej oddalonych i pogłębiły się z powodu katastrofalnych skutków obecnego kryzysu na ich rynkach pracy. To sprawia, że jeszcze bardziej konieczne staje się umieszczenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w centrum każdej strategii ukierunkowanej na te regiony. Regiony najbardziej oddalone wymagają nowego podejścia, w tym wzmocnienia wymiaru społecznego i określenia konkretnych środków mających na celu sprostanie obecnej sytuacji.
8. Ocenia pozytywnie zaangażowanie Komisji Europejskiej na rzecz partnerskiej współpracy z regionami najbardziej oddalonymi i podkreśla jej znaczenie w obliczu trudności tych regionów w radzeniu sobie ze skutkami pandemii COVID-19.

9. Przypomina o podatności na zagrożenia regionów najbardziej oddalonych, która znacznie wzrosła z powodu pandemii, i podkreśla potrzebę zagwarantowania odpowiedniego traktowania tych regionów w ramach unijnego planu odbudowy zgodnie z regionalnymi realiami i potrzebami.
10. Podkreśla potrzebę ochrony interesów regionów najbardziej oddalonych w rozwoju polityki zagranicznej UE i wzywa do uwzględnienia negatywnego wpływu brexitu na regiony najbardziej oddalone w przyszłej umowie UE ze Zjednoczonym Królestwem, biorąc pod uwagę, że są one szczególnie narażone na jego skutki.
11. Podkreśla, że projekty finansowane w regionach najbardziej oddalonych w obszarze REACT-EU muszą sprostać wyzwaniom sektorów najbardziej dotkniętych przez kryzys wywołany COVID-19, jak na przykład sektor turystyki, zwiększać inwestycje w sektorach związanych z łącznością, również cyfrową i gospodarką zieloną i niebieską oraz inwestycje w kompetencje i umiejętności, które umożliwiają tworzenie miejsc pracy i dostosowanie się do zmian wywołanych przez pandemię.
12. Z zadowoleniem przyjmuje wyraźne zobowiązanie Komisji do zwrócenia szczególnej uwagi na regiony najbardziej oddalone w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, biorąc pod uwagę ich podatność na skutki zmiany klimatu i klęsk żywiołowych oraz ich wyjątkowe atuty, takie jak różnorodność biologiczna czy źródła energii odnawialnej, i oczekuje przyjęcia w tym celu konkretnych środków.
13. Zaleca zachowanie niezbędnej równowagi między celami ochrony środowiska a wysokimi kosztami socjalnymi, jakie mogą się pojawić w regionach najbardziej oddalonych, oraz uznanie przez Komisję Europejską specyfiki tych regionów w ramach negocjacji międzynarodowych i wyłączenie lotów między tymi regionami a innymi państwami członkowskimi UE z systemu handlu emisjami. Brak wyjątków dla tych regionów w planach objęcia zarówno transportu morskiego, jak i lotniczego systemem handlu emisjami miałby bardzo negatywny wpływ na ich sytuację gospodarczą i społeczną.
14. Z zadowoleniem przyjmuje wzmocnione partnerstwo między Komisją, państwami członkowskimi i Konferencją Przewodniczących Regionów Najbardziej Oddalonych, które doprowadziło do owocnego i stałego dialogu za pośrednictwem specjalnych platform i grup roboczych pracujących nad określeniem problemów, rozwiązaniami i strategiami dostosowania polityki europejskiej w regionach najbardziej oddalonych.
15. Z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wielopoziomowe sprawowanie rządów umożliwiło uwzględnienie w wielu wnioskach Komisji na lata 2021–2027 specyfiki regionów najbardziej oddalonych.
16. W świetle korzystnych wyników stwierdza, że konieczne jest kontynuowanie intensywnego i stałego dialogu między Komisją Europejską a regionami najbardziej oddalonymi w ramach przyszłych prac nad opracowaniem odpowiednich polityk uwzględniających realia tych regionów.
17. Zważywszy na słabość tych obszarów w różnych sektorach, podkreśla znaczenie zastosowania podejścia skrojonego na miarę, zaproponowanego przez Komisję Europejską w komunikacie z 2017 r.
18. Podkreśla konieczność zachowania odrębnego statusu prawnego regionów najbardziej oddalonych na konferencji w sprawie przyszłości Europy, aby regiony te mogły nadal angażować się w rozwój UE w sprawiedliwy i zrównoważony sposób.

Wykorzystywanie atutów regionów najbardziej oddalonych

Niebieska gospodarka

19. Przypomina, że przestrzeń morską regionów najbardziej oddalonych stanowi znaczną korzyść z punktu widzenia zatrudnienia, działalności gospodarczej i rozwoju. Ten atut należy chronić i wykorzystywać.
20. Przyjmuje z zadowoleniem badanie Komisji Europejskiej pt. „Analiza potencjału regionów najbardziej oddalonych w zakresie zrównoważonego niebieskiego wzrostu” oraz uwzględnienie w komunikacie zawartych w nim wniosków.
21. Przypomina swą opinię, przyjętą w lutym 2018 r., w której podkreślił konieczność udzielenia przez UE regionom najbardziej oddalonym większego wsparcia finansowego na działania mające rozwinąć zasoby morskie i zasoby powiązane z morzem oraz na dokonywanie ambitnych inwestycji z uwzględnieniem potencjału tworzenia miejsc pracy i ochrony ekosystemów.
22. Uważa, że odnowienie floty rybackiej w regionach najbardziej oddalonych wciąż pozostaje ograniczone ze względu na konieczność stosowania przepisów europejskich. Potrzeba dodatkowych wysiłków, aby zagwarantować większą spójność między zmienionymi wytycznymi dotyczącymi pomocy państwa na rzecz rybołówstwa a Europejskim Funduszem Morskim i Rybackim (EFMR), tak by odnowienie floty rybackiej regionów najbardziej oddalonych mogło się do tego funduszu kwalifikować.

23. Przypomina, że w swych konkluzjach z 19 listopada 2019 r. dotyczących mórz i oceanów Rada wzywa do ochrony regionów najbardziej oddalonych ze względu na ich podatność na skutki zmiany klimatu i podkreśla jednocześnie znaczenie polityki morskiej i polityki rybołówstwa dla rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej.

24. Ubolewa, że nie uwzględniono postulatów regionów najbardziej oddalonych dotyczących planów zrekompensovania dodatkowych kosztów, i popiera ich apele o dostosowanie i elastyczne stosowanie kwot i warunków ich wdrażania.

Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

25. Przypomina, że rolnictwo jest istotnym sektorem dla gospodarki i zatrudnienia w regionach najbardziej oddalonych, uznanym przez UE przy ustanawianiu szczególnego traktowania w ramach POSEI, i podkreśla wkład i wartość dodaną tego sektora podczas kryzysu COVID-19, gdyż przyczynia się on do zagwarantowania samowystarczalności żywnościowej, wspiera krótkie łańcuchy dostaw i zaspokaja duży popyt ze strony ludności.

26. Opowiada się za utrzymaniem szczególnych odstępstw dla regionów najbardziej oddalonych w pierwszym filarze WPR, mianowicie oddzielenia płatności od produkcji i systemu ograniczania pomocy.

27. Ubolewa jednak, że w ramach EFRROW we wniosku dotyczącym wieloletnich ram finansowych ograniczono współfinansowanie dla regionów najbardziej oddalonych.

28. Stwierdza, że kryzys związany z COVID-19 spowodował w regionach najbardziej oddalonych poważny problem w dystrybucji żywności. Odrzuca pomysł zmniejszenia przydziału środków budżetowych na WPR dla tych regionów w przyszłym okresie finansowania i wzywa do przywrócenia obecnych środków POSEI.

29. Przypomina Komisji Europejskiej, że negocjowane z państwami trzecimi umowy handlowe powinny zawierać odrębny rozdział dotyczący wszelkich kwestii mających szczególne znaczenie dla regionów najbardziej oddalonych.

30. Popiera postulat regionów najbardziej oddalonych dotyczący przedłużenia na okres po 2020 r. mechanizmu stabilizacyjnego w ramach dwustronnych umów w sprawie przywozu bananów podpisanych z krajami andyjskimi i środkowoamerykańskimi oraz postulat dotyczący automatycznego stosowania mechanizmu, jeżeli jedno z tych krajów przekroczy próg przyznany temu regionowi.

Różnorodność biologiczna

31. Z zadowoleniem przyjmuje to, że w Zielonym Ładzie Komisja uznaje wysoką wartość wyjątkowej różnorodności biologicznej regionów najbardziej oddalonych oraz uważa zagrożenia związane ze zmianą klimatu za jedną z głównych przyczyn utraty tej różnorodności.

32. Pochwala uwzględnienie szczegółowych zaproszeń do składania wniosków w programie LIFE na lata 2014–2020 w celu zachowania, ochrony i promowania różnorodności biologicznej oraz przystosowania się do zmiany klimatu w regionach najbardziej oddalonych.

Gospodarka o obiegu zamkniętym

33. Wzywa Komisję Europejską, aby w działaniach na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym uwzględniła specyfikę regionów najbardziej oddalonych, które charakteryzują się izolacją, oddaleniem i działaniem dużej presji ze względu na modele gospodarcze oparte głównie na turystyce.

34. Ma nadzieję, że platforma *ad hoc* umożliwi opracowanie odpowiednich środków kontroli przywozu i wywozu odpadów z regionów najbardziej oddalonych oraz przyczyni się do właściwego gospodarowania odpadami, wspierając cel tych regionów, jakim jest osiągnięcie statusu regionów o zerowej ilości odpadów.

35. Uznaje złożoność i wysokie koszty gospodarowania odpadami w regionach najbardziej oddalonych oraz potrzebę wspierania inwestycji w infrastrukturę, także za pośrednictwem EFRR, co ułatwia przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Zmiana klimatu

36. Popiera zaangażowanie regionów najbardziej oddalonych w realizację unijnych celów dotyczących neutralności klimatycznej w 2050 r. i przypomina ich podatność na skutki zmiany klimatu.

37. Uważa, że ambicje Europejskiego Zielonego Ładu odzwierciedlają postanowienia komunikatu i z zadowoleniem przyjmuje konkretne odniesienie do nich. Ma nadzieję, że to odniesienie będzie bodźcem dla sprawiedliwej transformacji regionów najbardziej oddalonych ku neutralnej gospodarce.

38. Wzywa do kompleksowej oceny i potraktowania wszelkich środków w dziedzinie redukcji emisji dwutlenku węgla, aby dążyć do sprawiedliwej równowagi między potrzebą ochrony środowiska a potrzebami ogółu społeczeństwa w zakresie dostępności i utrzymania gospodarki.

39. Zwraca uwagę na potrzebę lepszego dostosowania kryteriów kwalifikowalności w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz uwzględnienia realiów regionów najbardziej oddalonych w unijnej długoterminowej wizji strategicznej przystosowania się do zmiany klimatu.

Transformacja energetyki

40. Z zadowoleniem przyjmuje środki na rzecz regionów najbardziej oddalonych określone w dyrektywie w sprawie energii ze źródeł odnawialnych oraz inicjatywę „Czysta energia dla europejskich wysp” i zachęca Komisję do kontynuowania prac w tym zakresie.

41. Zwraca uwagę, że regiony najbardziej oddalone są jedynymi regionami zależnymi od paliw kopalnych, a odizolowane systemy energetyczne nie mogą być połączone z sieciami europejskimi. Ubolewa więc, że instrument „Łącząc Europę” nie uwzględnia tej szczególnej sytuacji. Uważa, że regiony najbardziej oddalone powinny zostać włączone do mechanizmu sprawiedliwej transformacji i korzystać ze środków wspierających ich transformację na energetykę czystych paliw.

Badania naukowe i innowacje

42. Docenia zaangażowanie Komisji na rzecz regionów najbardziej oddalonych w dziedzinie innowacji, aby podkreślić ich potencjał jako laboratoriów do testowania innowacyjnych rozwiązań w celu zapewnienia doskonałości i wzmocnienia łańcuchów wartości.

43. Z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie w obecnym programie „Horyzont 2020” specjalnego działania koordynacyjnego i wspierającego na rzecz regionów najbardziej oddalonych. Podkreśla potrzebę uwzględnienia wniosków z działania przygotowawczego FORWARD przy opracowywaniu przyszłych programów ramowych w zakresie badań, rozwoju i innowacji, jak zapowiedziano w komunikacie.

Sprawy społeczne, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie

44. Uważa, że Komisja powinna uwzględnić regiony najbardziej oddalone w inicjatywach, które przedstawi w ramach planu działania na rzecz wdrożenia Europejskiego filaru praw socjalnych, promowania równych szans, dostępu do rynku pracy, sprawiedliwych warunków pracy oraz ochrony socjalnej i włączenia społecznego.

45. Podkreśla ogromny wpływ kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19 na zatrudnienie w regionach najbardziej oddalonych, ze znacznym wzrostem poziomu ubóstwa z powodu utraty działalności gospodarczej oraz zmniejszeniem obrotów w kluczowych sektorach. Zwraca uwagę na potrzebę dalszego wzmocnienia konkretnych narzędzi tworzenia nowych nisz działalności i utrzymania miejsc pracy w tradycyjnych sektorach.

46. Apeluje o przyjęcie środków mających na celu zwiększenie udziału regionów najbardziej oddalonych we wszystkich działaniach programu Erasmus+ oraz o propagowanie współpracy i wymiany w ramach programów wspierania mobilności między osobami i organizacjami w tych regionach i państwach trzecich, w szczególności w ich sąsiedztwie.

47. Wyraża nadzieję, że Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji zapewni niezbędną elastyczność w udzielaniu pomocy w czasie, gdy poważna restrukturyzacja istotnie odbija się na gospodarce tych regionów.

Dostępność niezbędna do zachowania konkurencyjności, przedsiębiorczości i integracji na jednolitym rynku

48. Ostrzega przed ogromnym wpływem obecnego kryzysu na dostępność drogą powietrzną tych odległych regionów. Podkreśla potrzebę utrzymania połączeń na poziomie sprzed kryzysu, ponieważ regiony te są całkowicie zależne od transportu morskiego i lotniczego.

49. Apeluje, by przy opracowywaniu, przyjmowaniu i wdrażaniu strategii politycznych mających na celu zmniejszenie różnic w dostępności fizycznej i cyfrowej w stosunku do rynku UE, a także na szczeblu wewnątrzregionalnym i międzyregionalnym, uwzględnić cechy regionów najbardziej oddalonych, czyli ich oddalenie, izolację geograficzną i terytorialne rozproszenie.

50. Przypomina, że dostępność drogą powietrzną jest również zasadniczym elementem konkurencyjności sektora turystyki, który jest główną siłą napędową gospodarki wielu z tych regionów i szczególnie odczuwa skutki pandemii COVID-19. Dlatego wzywa Komisję do uwzględnienia tej kwestii przy określaniu strategii politycznych mających na celu poprawę dostępności fizycznej regionów najbardziej oddalonych.

51. Z zadowoleniem przyjmuje to, że przeprowadzono badanie dotyczące potrzeb regionów najbardziej oddalonych w zakresie łączności oraz że Komisja dostrzegła ich niekorzystną sytuację, a także zależność od portów morskich i lotniczych i w związku z tym proponowała środki w ramach EFRR i instrumentu „Łącząc Europę”. Uważa jednak, że środki te nie są wystarczające i że należy dostosować politykę transportową do realiów regionów najbardziej oddalonych.

52. Zwraca uwagę na znaczenie inwestycji dla zmniejszenia zagęszczenia ruchu w węzłach miejskich i ułatwiania zrównoważonych środków transportu lądowego.

53. Jest zdania, że pomoc w ramach instrumentu „Łącząc Europę” warto przeznaczyć na rozwój sieci szkieletowych, w tym podwodnych kabli, w celu połączenia regionów najbardziej oddalonych z ich państwami członkowskimi, między sobą oraz między UE a państwami trzecimi.

Integracja regionalna na obszarze geograficznym regionów najbardziej oddalonych

54. Przypomina Komisji, że integracja regionalna regionów najbardziej oddalonych na ich obszarach geograficznych pozostaje priorytetowym celem i że programy europejskiej współpracy terytorialnej są kluczowym instrumentem realizacji tego celu. W związku z tym uważa za niezbędne utrzymanie środków finansowych przeznaczonych na te programy, a także rozwój operacyjny nowego komponentu dotyczącego regionów najbardziej oddalonych, niemniej bez ograniczania ich dostępu do innych komponentów i ich puli środków finansowych.

55. Ubolewa nad obniżeniem stopy współfinansowania dla regionów najbardziej oddalonych w Europie zgodnie z rozporządzeniem w sprawie Europejskiej współpracy terytorialnej/Interreg na lata 2021–2027. Jest to sprzeczne ze znaczeniem strategicznym, jakie Komisja Europejska przywiązuje od 2004 r. do zwiększenia ich integracji regionalnej w ich zasięgu geograficznym.

56. Wzywa Komisję do wspierania – w ramach programów Interreg – wspólnych strategicznych projektów współpracy z udziałem wszystkich regionów najbardziej oddalonych.

57. Przypomina Komisji o jej zobowiązaniu do wprowadzenia konkretnego, prostego i jasnego rozwiązania umożliwiającego wspólne programowanie EFRR i instrumentów finansowych sąsiadujących państw trzecich. Ubolewa, że to konkretne rozwiązanie wciąż nie zostało zdefiniowane, i wzywa Komisję do ostatecznego rozwiązania tej kwestii w okresie programowania 2021–2027.

Migracja

58. Podkreśla, że między innymi regiony najbardziej oddalone przodują w liczbie imigrantów o nieregulowanym statusie pochodzących z ich bliskiego sąsiedztwa i ostrzega przed dużym wpływem zarządzania przepływami migracyjnymi na wszystkie ich polityki publiczne, zwłaszcza w odniesieniu do wdrażania środków przyjmowania lub wsparcia małoletnich bez opieki.

59. Przypomina o zobowiązaniu Komisji do wspierania regionów najbardziej oddalonych w zakresie zrównoważonego zarządzania migracją i apeluje o wprowadzenie specjalnych środków za pośrednictwem Funduszu Azylu i Migracji na okres finansowy 2021–2027.

Wnioski

60. Apeluje do Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego i Rady o uwzględnienie regionów najbardziej oddalonych w dyskusjach na temat przyszłości Europy oraz przy opracowywaniu przyszłej polityki europejskiej, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnego i skutecznego zastosowania art. 349 TFUE.

Bruksela, dnia 10 grudnia 2020 r.

Apostolos TZITZIKOSTAS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów
